

Voedselbos Emmeloord

Eten uit de natuur in het Emmelerbos

5 januari 2019

Projectplan voor Leadersubsidie

*Stichting Pioniers van de
Toekomst*

KvK NR 851231585

Contactpersoon:

Digni van den Dries

1. EEN VOEDSELBOS IN EMMELOORD	4
1.1 Wij maken een voedselbos.....	4
1.2 Er was eens	4
1.3 Samen staan we sterk.....	4
1.4 Dit is onze vraag	5
1.5 We gaan snel aan de slag!	5
2. EEN BOS MET MEERWAARDE	6
2.1 Een bos vanuit een wens	6
2.2 Het bos met meerwaarde voor de natuur.....	7
2.3 Het voedselbos als beleefbaar resultaat	8
2.4 Een enthousiaste en zelfstandige werkgroep	9
3. DE ÉCHTE OOGST VAN DIT BOS.....	10
3.1 Kennis over voedselbossen bij iedereen	10
3.2 Meer sociale cohesie door samenwerking en meedoen	11
3.3 Meer natuur in het Emmelerbos	11
3.4 Een experiment in de polderklei	11
4. EEN BOS VOL LEADERTHEMA'S.....	12
4.1 Dit bos versterkt de sociale cohesie	12
4.2 Dit bos versterkt de stad-landrelatie	12
4.3 Dit is een recreatief bos.....	12
4.4 Van, voor en door de lokale gemeenschap	13
4.5 Vooral voor jongeren	13
4.6 Een bos als experimenteel en lerend voorbeeld.....	13
5. ZO KOMT HET BOS TOT LEVEN	14
5.1 Uitvoering in fasen	14
5.2 Vele handen maken licht werk.....	15
5.3 Kostenraming voor dit project	17

1. Een voedselbos in Emmeloord

1.1 Wij maken een voedselbos

Bewoners, bezoekers en verschillende organisaties uit de regio Emmeloord, willen een duurzame en ecologische input geven aan het Emmelerbos. Dat doen zij door het bos om te vormen naar een voedselbos. Daarbij wordt een combinatie gezocht tussen biodiversiteit, duurzame landbouw en sociale cohesie. Het wordt een plek voor bezoekers, vrijwilligers en leerlingen die onder schooltijd kunnen meehelpen en groene lessen krijgen aangeboden. Er zijn vele activiteiten voor jong en oud en voor alle bevolkingsgroepen uit de regio.

1.2 Er was eens...

In 2016 hadden een groep studenten Toegepaste Biologie van Aeres MBO Emmeloord, een plan. Dat plan was om een voedselbos te realiseren in het Emmelerbos. De aandacht voor voedselbossen groeide in Nederland en het Emmelerbos bood volop kansen om daar ook in Noordoostpolder iets mee te doen.

Op dit moment wordt het Emmelerbos al goed gebruikt door allerlei groepen. En ook bewoners uit de buurt komen er graag om te wandelen en fietsen. Nu het bos getroffen is door essentaksterfte, ligt er bovendien een opgave om het bos ecologisch weer vitaal te krijgen. Kortom: dit is het juiste plan voor de juiste plek op het juiste moment!

1.3 Samen staan we sterk

De aanvrager van de Leadersubsidie voor dit project is de Stichting Pioniers van de Toekomst. Daarnaast wordt het project door veel meer partijen gesteund en uitgevoerd, zoals het IVN Noordoostpolder, de scouting, de Stichting huttenbouw en imkers die allemaal al in het gebied actief zijn. En natuurlijk speelt de Aeres MBO een grote rol. Ieder jaar zijn er nieuwe studenten die met dit project kennis en ervaring opdoen, maar ook inbrengen. Deze organisaties zijn geen formele (mede)aanvragers, maar dragen het project een warm hart toe en spelen een actieve en onmisbare rol in de uitvoering van het project.

Dit project wordt getrokken door een projectgroep die bestaat uit:

- Digni van den Dries (Biologisch landbouwer; PvdT)
- Enrico Sloot (Penningmeester IVN)
- Henk Veringa (IVN)
- Eduard Langbroek (Docent Toegepaste Biologie Aeres)
- Arend Netjes (Bijenhouders)
- Margriet Brouwer (Landschapsbeheer Flevoland)
- Hylke Hekkenberg (Actief in duurzaamheidsbewegingen)
- Truus Vlaming (Biologisch landbouwer; PvdT)
- Lydia Haafkens (PvdT)
- Tiem van Veen (Bijenhouders)

1.4 Dit is onze vraag

Wij vragen € 187.278,- Leadersubsidie. Dit is 60% van de kosten die nodig zijn voor dit project. Van het bedrag vragen wij € 93.639,- aan Europese Leadersubsidie en € 93.639,- aan cofinanciering van de gemeente Noordoostpolder. In hoofdstuk 5 is de volledige begroting voor dit project opgenomen.

1.5 We gaan snel aan de slag!

Meteen als de Leadersubsidie is verleend, zal begonnen worden met de realisatie van het project. Dat betekent in het vroege voorjaar van 2019.

Uiterlijk 31 december 2022 zal het volledige project zijn uitgevoerd.

2. Een bos met meerwaarde

2.1 Een bos vanuit een wens

In het noordoosten van Emmeloord ligt het Emmelerbos. Goed bereikbaar en druk bezocht. Organisaties zoals de scouting en de huttenbouw zijn er actief met grote groepen kinderen. Voor de allerkleinsten is er de goedlopende kinderboerderij. En natuurlijk komen er altijd veel wandelaars en fietsers genieten van de groene ruimte, bijvoorbeeld met hun hond. Ook zijn er gebruikers die iets toevoegen aan de ecologie van het bos. Het IVN geeft bezoekers uitleg over de natuurwaarden van het bos. De imker heeft er zijn bijenstal en in de zomer draagt een schaapskudde bij aan het beheer van het bos.

Dit draait goed, maar er is behoefte aan meer. Daar ligt een uitdaging. Daarom willen de Stichting Pioniers van de Toekomst en de andere organisaties dit Leaderproject uitvoeren. Want:

- De stichtingen Huttenbouw en Scouting zien behoefte aan “dingen in de natuur om te doen en te leren”. Eenzelfde behoefte zien we bij het project “De Groene Leerling”. De Scouting en de Huttenbouw zijn er voor kinderen in de basisschoolleeftijd.
- Aeres MBO (en vooral de opleidingen “Toegepaste Biologie” en “Groene ruimte”) wil graag lessen dichtbij en in het bos geven. Studenten van Aeres bedachten in 2016 het plan voor een voedselbos. Dat plan uitvoeren, is dé kans om het onderwijs praktijkgericht te maken.
- Het bos is getroffen door essentaksterfte. De es wordt overal in Nederland in een steeds hoger tempo aangetast door essentaksterfte, een agressieve schimmelziekte waarvan de bomen niet herstellen. Het noordoostelijk deel van het Emmelerbos is oorspronkelijk ingeplant met ruim 90% essen. Essentaksterfte is de laatste jaren stevig toegenomen met steeds zwaardere aantastingen. In verband met de veiligheid van wandelaars blijft helaas maar één maatregel over: het kappen van alle zieke exemplaren d.w.z. het overgrote deel van het bos. Daarna doet de vraag zich voor: hoe nu verder met het bos?
- IVN en de Imker, die daar zijn bijenstal heeft, worden door deze wandelaars en fietsers met zorg bevraagd wat er gaat gebeuren met het bos. Ideeën zoals een voedselbos zijn daarvoor het eerst geopperd.
- De laatste jaren is de belangstelling voor voedselbossen sterk gegroeid. De achteruitgang van de biodiversiteit, de problemen rondom de CO₂-reductie/klimaatverandering en de groeiende vraag naar gezond voedsel spelen hierbij een belangrijke rol. Een voedselbos kan nagenoeg jaarrond verschillende eetbare producten leveren. Dit zijn bijvoorbeeld hoogproductieve soorten, zoals appels, peren, verschillende soorten bessen en noten. Daarnaast natuurlijk verschillende soorten “vergeten groenten” als snijbiet, pastinaak, koolraap, aardpeer en rammenas. De laagproductieve soorten zijn vooral in trek binnen de gastronomie.
- Bij eerdere IVN-projecten is samengewerkt met vluchtelingen uit het AZC Luttelgeest. Hierbij viel op dat bij de vluchtelingen naast een enorm enthousiasme, ook heel veel kennis over bomen en voedsel aanwezig is. De combinatie van enthousiasme en kennis maakt vluchtelingen een ideale partij om bij de ontwikkeling van het voedselbos betrokken te worden.

- Zowel de Stichting Huttenbouw als Carrefour, hebben ervaring met het benaderen en aanhaken van gezinnen met een sociale en/of financiële achterstand. Bij deze organisaties is getoetst of deze gezinnen enthousiast zouden zijn om bij de ontwikkeling van een voedselbos. Beiden gaven aan hiervoor mogelijkheden te zien. De komende maanden gaan wij met beide organisaties in overleg om te bepalen hoe de gezinnen met een financiële achterstand het beste kunnen worden benaderd en wat het beste kan worden aangeboden. Omdat deze doelgroep moeilijk benaderbaar is, is samenwerking met organisaties met ervaring op dat gebied geen luxe maar noodzakelijk.

2.2 Het bos met meerwaarde voor de natuur

De kern van dit Leaderproject is het maken van een voedselbos. Het wordt een compleet eetbaar bos waar mensen kunnen wandelen, kijken en proeven. Langs de paden komen speciaal aangeplante struiken met fruit dat voorbijgangers kunnen plukken. De rest van het bos is om te oogsten en te verkopen. Het bos wordt conform biologische normen beheerd en is rijk aan soorten.

Het voedselbos wordt ca 6 ha groot en ligt aan de noordoostkant van Emmeloord. Het is nu een bestaand 'gewoon' bos: een deel van het Emmelerbos. Dit bestaande bos wordt in een aantal jaren omgevormd tot voedselbos. De studenten van Aeres MBO hebben hier een ontwerp gemaakt. Zij maakten een plan met deze ideeën:

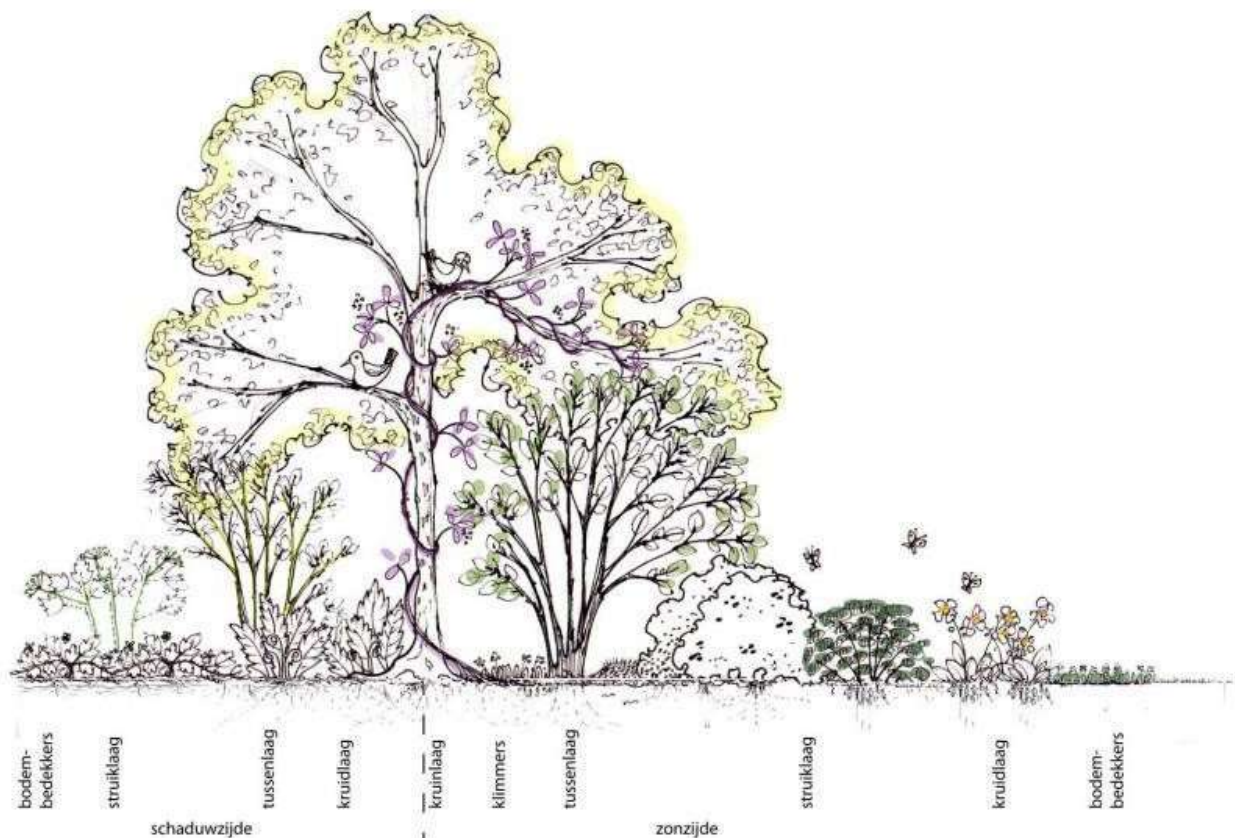
- Een bos met een biodivers ecosysteem;
- Een bos met veerkracht waardoor minder kosten nodig zijn voor het beheer ervan;
- Een ontwerp waarin je met de natuur meewerkt;
- Een ontwerp volgens de ecologische principes.

Leerlingen Toegepaste Biologie Aeres mbo Emmeloord laten ontwerp zien

Het voedselbos bestaat uit lagen van beplanting (zie afbeelding hieronder). In totaal komen er 185 soorten. De lagen en soorten zijn:

- I. Hoge boomlaag (Tamme kastanjes, walnoten, hartnoten e.d.);
- II. Lage boomlaag (appel-, peer- en kersenbomen);
- III. Struikenlaag (bessenstruiken, zoals lijsterbes, honingbes, blauwe bes en framboos);
- IV. Kruidachtige gewassen (eenjarig en meerjarig, groenten, bloemen en kruiden zoals kruizemunt en daslook);
- V. Wortelgewassen (aardperen en yacon);
- VI. Bodembedekkers (aardbeien en pompoenen);
- VII. Oever- en waterplanten, en
- VIII. Schimmels en paddenstoelen.

Een voedselbos in lagen

2.3 Het voedselbos als beleefbaar resultaat

Praktisch lijkt dit project vooral op het realiseren van een voedselbos, maar inhoudelijk is de echte opbrengst natuurlijk het activeren en educatieve inhoud schenken aan velerlei groeperingen uit de samenleving. Daarom organiseren wij:

- Oogstdagen: Wanneer de eerste producten rijp zijn zal voor een kleine groep genodigden een pluk- of oogstdag organiseren. Na afloop gaan we evalueren en kijken hoe en wanneer we de volgende oogstdag het beste kunnen organiseren. Hoeveel genodigden, hoe deze personen te benaderen, op welke manier we het beste reclame kunnen maken voor deze dagen, wat ze te koop aanbieden etc. Al in het tweede jaar verzorgen wij minimaal twee oogstdagen, in het derde jaar 4 tot 8 oogstdagen afhankelijk van de ervaringen van de

voorgaande dagen. Ieder jaar daaropvolgend kunnen ook oogstdagen worden georganiseerd, bijvoorbeeld rondom een thema.

- Picknicks: Het voedselbos heeft een frisse en prettige uitstraling, die zich erg goed leent voor een picknick. Het ligt voor de hand om de eerste picknicks in samenwerking met de stichting Huttenbouw en Scouting te organiseren. Zij zijn de burens van het voedselbos en zullen als eerste hiervan kunnen profiteren.
- Lessen aan basisscholen: In samenwerking met IVN en Landschapsbeheer Flevoland zullen we educatie aan de basisscholen gaan aanbieden, waarbij naast theorie een wandeling door het voedselbos, activiteiten worden georganiseerd in het voedselbos, rondom een thema. Ook kunnen speurtochten worden georganiseerd, waarbij zaken moeten worden opgezocht en voor de winnaars leuke voedselprijzen zijn te winnen.
- Excursies voor de deelnemers van Scouting en Huttenbouw. Bij de jaarlijkse huttenbouw, waar relatief veel kinderen deelnemen uit gezinnen met een sociale of financiële achterstand, nemen de mensen van IVN de kinderen mee op een wandeling door de natuur en vertellen onderweg allerlei weetjes over de dingen die ze tegenkomen. Deze activiteit zal de komende jaren steeds meer op het voedselbos betrekking hebben. Het ligt in de lijn der verwachting dat het plukken en mogelijk zelfs eenvoudige vormen van het bereiden van deze producten tot smakelijke en gezonde gerechten onderdeel van de huttenbouw zal worden. Parallel zullen soortgelijke activiteiten buiten de huttenbouwweek worden aangeboden, o.a. aan scholen voor primair- en voortgezet onderwijs in Noordoostpolder. In overleg met IVN, stichting Huttenbouw en Carrefour zullen we deze plannen uitwerken.

Met al deze activiteiten verwachten we in de komende 3 jaar ruim 2000 leerlingen te bereiken. Daarnaast denken we dat we bij de andere genoemde groeperingen ook wel 1000 mensen zullen interesseren.

2.4 Een enthousiaste en zelfstandige werkgroep

Behalve een bos, levert dit project ook een zelfstandige werkgroep op. Een werkgroep van ca. 20 vrijwilligers met voldoende, enthousiaste en opgeleide vrijwilligers die aanleg- en onderhoudswerkzaamheden uitvoeren, voedsel oogsten en verwerken en bezoekers informeren en enthousiasmeren. Daarnaast begeleiden ze groepen om die te leren over de natuur en permacultuur of simpelweg wat je kan doen met de voedselbos oogst. Door deze groep blijven het voedselbos én de activiteiten bestaan.

3. De échte oogst van dit bos

Dit project levert niet alleen een voedselbos op. Het gaat om de weg ernaartoe en het gebruik van het bos als het er is. Dat levert de echte winst! En dat is een sociale, educatieve en ecologische winst.

3.1 Kennis over voedselbossen bij iedereen

Met dit voedselbos willen wij bereiken dat er meer kennis over - en interesse voor - het fenomeen “voedselbos” komt. En dan bij allerlei doelgroepen, zoals jeugd (basis- en middelbaar onderwijs, beroepsonderwijs, scouting, BSO) en de combinatie van jong en ouder (ouders met kinderen). Speciaal willen we mensen en gezinnen in achterstandsposities (asielzoekenden, arme mensen) bereiken.

Kinderen Zuidwolde leggen eigen voedselbos aan, DvhN, 2017

Iedereen die in het Emmelerbos komt, ervaart het voedselbos. Veel mensen helpen bij de aanleg, anderen doen mee aan de picknicks of oogstdagen en weer anderen wandelen of fietsen er toevallig doorheen en zien noten op de grond, appels en peren in de bomen of bessen aan de struiken. Op deze manier vergaart iedereen kennis van het voedselbos. Iedereen op zijn eigen manier.

- De studenten van Aeres, die het bos ontwerpen en aanleggen, leren hoe je een voedselbos aanlegt en verzorgt. Zij leren over

het ecologisch functioneren van het bos als geheel, maar ook hoe de bomen en planten zich als soort het beste ontwikkelen, op déze plek

met déze grond in dít klimaat.

- De basisschoolkinderen leren hoe noten, bessen en andere bosvruchten eruitzien als zij aan de boom of struik zitten. En hoe die daar groeien en hoe die geoogst worden. Dit leren deze kinderen als zij meedoen aan de lessen en workshops of aan de activiteiten van IVN, de Scouting of de huttenbouw.
- Ook gezinnen of ouderen met kinderen leren deze dingen. Dat gebeurt tijdens de rondleidingen en als zij meehelpen met onderhouden of oogsten.
- De vrijwilligers die helpen bij het onderhoud, leren hoe een voedselbos vitaal blijft.
- En de toevallige voorbijgangers zien welke producten er in het bos groeien. Want bramen of bessen vallen op. Zo leren deze mensen onbewust aan wat voor soort bomen of struiken deze producten groeien en in welke tijd van het jaar.

3.2 Meer sociale cohesie door samenwerking en meedoen

De activiteiten in het voedselbos bevorderen de sociale cohesie. De deelnemers komen in contact met elkaar. Dat gebeurt als zij meedoen aan de rondleidingen met uitleg, workshops en thematische lessen. En natuurlijk ook tijdens het meehelpen met planten, snoeien, verder onderhoud, oogsten en verwerken van de producten.

3.3 Meer natuur in het Emmelerbos

Door het Emmelerbos om te vormen naar voedselbos, verrijken wij de natuurwaarden van het

Buizerd in voedselbos Oosterwold, 2017

Emmelerbos. Er wordt uitgegaan van een natuurlijk systeem, waarin alles met elkaar samenhangt. Want voedselzekerheid, klimaatverandering, gezonde financiën en bodemkwaliteit hebben allemaal met elkaar te maken. We werken zonder toevoeging van meststoffen of bestrijdingsmiddelen. Want er kan prima geproduceerd worden door gebruik te maken van de werking van de natuur. En we streven naar welkome bijeffecten, zoals vastlegging van CO₂.

3.4 Een experiment in de polderklei

In tegenstelling tot veel andere voedselbossen kent het Emmelerbos een korte historie. Op een luchtfoto van 1947 is een nog onontgonnen gebied te zien. Op foto's van de jaren '50 van de vorige eeuw is de aanplant van voornamelijk essen zichtbaar.

Goedgekeurd plan voor ontwikkeling Emmeloord, 1948, Ir. Pouderoen, NLE

Het is niet makkelijk om dit “jonge” bos om te vorm tot een voedselbos.

Een uitdaging zal zijn om de bodemvormende processen die in deze korte periode hebben plaatsgevonden, zo weinig mogelijk te verstoren.

Door de voedselrijkdom en de hoge pH is het een opgave om de juiste soorten op de juiste plaats te laten groeien.

Daarnaast is het een ontwerpuitdaging om het voedselbos vorm te geven tussen de gezonde bomen die blijven staan.

4. Een bos vol Leaderthema's

Uit project past prima bij alle onderdelen van Leader. Het draagt bij aan de doelen uit de LOS: 1. Versterken sociale cohesie, 2. Verbeteren stad-landrelaties en 3.

Verbeteren van de recreatieve voorzieningen. Daarnaast past dit project prima bij de algemene Leaderdoelen. Het is ontstaan - en wordt uitgevoerd door - de lokale gemeenschap. En het is nieuw en vooral gericht op jongeren. In dit hoofdstuk leest u daar meer over.

4.1 Dit bos versterkt de sociale cohesie

Aan dit project doen veel mensen mee, zoals bewoners, Aeres MBO-studenten, imkers en vele andere organisaties waaronder IVN, LBF, Pioniers van de Toekomst, Scouting en Huttenbouwweek. Door samen aan de slag te gaan met beheer, oogsten en rondleidingen & picknicks ontstaan nieuwe contacten en bewegen zij in het groen.

4.2 Dit bos versterkt de stad-landrelatie

Dit voedselbos maakt bewoners beter bekend met de voedselproductie. In dit project komen bewoners en bezoekers in contact met eetbaar groen. Daarmee verbreden zij hun kennis over duurzame landbouw, natuur, oogsten en verwerken. Dit vergroot de belevingswaarde van het platteland. En ook de economische en ecologische meerwaarde ervan.

Rondleiding in Vlaardinger bos, foto Remko Boers

4.3 Dit is een recreatief bos

Het Emmelerbos ligt aan de grens van Emmeloord. Mensen uit Emmeloord kunnen hier snel en eenvoudig een bezoek brengen en een leerzame groene wandeling maken. Tevens zijn er mogelijkheden voor overige activiteiten gericht op duurzame landbouw, natuur, oogsten en verwerken. Hiermee maken wij de natuur beleefbaar.

4.4 Van, voor en door de lokale gemeenschap

Dit project is ontstaan vanuit de behoefte van omwonenden, bezoekers en Flevolandse organisaties. Zowel bij verschillende partijen die actief zijn in het Emmelerbos, als bij omwonenden en bezoekers, bestaat behoefte aan een duurzame invulling van het Emmelerbos.

Huttenbouw 2018, Stichting Huttenbouw

Dat blijkt uit de vele vragen die met name vrijwilligers van IVN en de imker ter plekke krijgen van mensen die hier wandelen of fietsen.

De betrokken organisaties vertegenwoordigen een grote achterban. Zo bereiken we bij Aeres bijvoorbeeld 50 studenten. De scouting en huttenbouw hadden in de afgelopen drie jaren respectievelijk 500 en 450 kinderen en vrijwilligers als deelnemers/leden. En IVN Flevoland heeft 230 leden/donateurs.

4.5 Vooral voor jongeren

Kinderen en MBO-studenten zijn de belangrijkste doelgroep van dit project. De studenten doen kennis en ervaring op door het voedselbos aan te leggen. En de kinderen door erin te spelen en te leren. De doelgroep van de scouting en huttenbouw bestaat uit kinderen in basisschoolleeftijd.

4.6 Een bos als experimenteel en lerend voorbeeld

Omvorming van huidig bos naar een voedselbos is een interessante, experimentele en innovatieve activiteit. Er is nog geen volwassen voedselbos in Flevoland op kleigrond. Er zijn wel (startende) voedselbossen, maar die zijn nog niet volwassen. Dat komt omdat zo'n bos tijd nodig heeft om zich te ontwikkelen. Ons voedselbos is sowieso de eerste in Noordoostpolder. En het is de eerste van deze grote omvang op kleigrond in Nederland.

Informatie over bijen door Arend Netjes

Omvorming van het huidige bos naar voedselbos is ook een activiteit die kennis en ervaring oplevert. En zelf meteen gebruikt! Door de werkzaamheden in fasen uit te voeren, wordt de kennis en ervaring binnen het project gebruikt. Deze kennis en ervaringen zijn ook interessant voor overige (nieuw te ontplooi) initiatieven. We werken samen met Aeres MBO en hebben ook contact gelegd met het project "De Groene Leerling" waardoor we verwachten in de komende 4 jaar ruim 2000 leerlingen te

bereiken. Daarnaast denken we dat we bij de andere genoemde groeperingen ook wel 1000 mensen zullen interesseren.

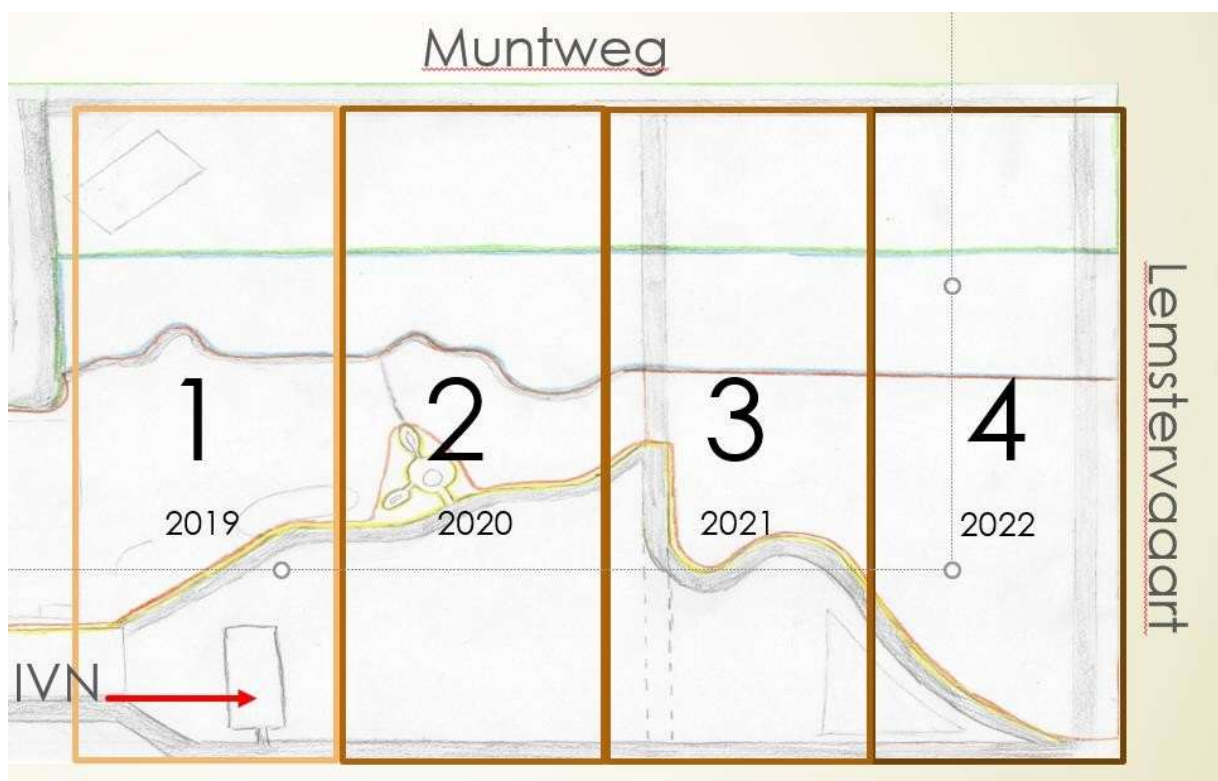
5. Zo komt het bos tot leven

Nadat de studenten Toegepaste Biologie van Aeres mbo Emmeloord een ontwerp voor hadden gemaakt, werd het nut tijd voor de echte uitvoering ervan: de aanleg van het voedselbos en het regelen van de activiteiten. In de weg naar verdere concretisering, keken wij vooral naar de haalbaarheid, zowel qua draagvlak als op organisatorisch en financieel vlak. In alle gevallen waren er mitsen en maren, maar die kunnen allemaal getackeld worden. In dit hoofdstuk leest u hoe wij dat doen.

5.1 Uitvoering in fasen

Het project zal in fasen worden uitgevoerd. Zo blijft het organisatorisch behapbaar. En bovendien kunnen wij zo onze ervaringen uit de eerste fasen gebruiken tijdens de uitvoering van de laatste fasen. Zo werken wij efficiënt en nemen wij geen onnodige risico's.

Wij gaan het bos in vier fasen omvormen. Iedere fase bestaat uit het omvormen van één deel van het bos. Op de tekening hieronder is een schematische voorstelling van de ontwikkelgang; gemaakt door de studenten van Aeres.

Figuur 1: Ontwerp van het voedselbos in 4 fasen, Aeres mbo Emmeloord

In de eerste fase ligt het terrein en gebouw waar het IVN en huttenbouw gebruik van maken. Daar ligt aan de noordwestelijke kant ook de bijenstal van imker Arend Netjes. Door dit stuk als eerste aan te pakken, hebben wij zo snel mogelijk een goede basis voor de educatieve activiteiten. De latere fasen liggen verder van de weg en de voorzieningen af.

De aanpak van links (de westzijde) naar rechts (de oostzijde, heeft als doel om de aanplant zo goed mogelijk te beschermen tegen perioden met een koude oostenwind enerzijds en de ligging t.o.v. de zon zo optimaal mogelijk te benutten.

5.2 Vele handen maken licht werk

We doen dit project met vele organisaties samen. Dat levert kennis en ‘handen’ op. En we investeren in een duurzame groep die het bos én de activiteiten in stand houden. Binnen twee jaar leiden wij vrijwilligers op die de aanleg- en onderhoud- en oogstwerkzaamheden gaan uitvoeren. Deze groep “opgeleide vrijwilligers” zullen ook mede inhoud en vormgeven aan de educatieve activiteiten.

Vrijwilligers aan de slag

Hieronder staat de planning van de werkzaamheden.

Jaar:	Werkzaamheden:	Door wie:
2019	- Werkzaamheden in het bos, fase 1 (ca 1 ha): <ul style="list-style-type: none"> • bomen kappen • bodembeschermers weghalen • aanplanten nieuwe materialen • bankjes, bordjes etc. maken en plaatsen • paden aanleggen of verbeteren 	Aannemer, studenten en vrijwilligers (wo projectgroep)
	- Vrijwilligers werven en opleiden	Professionals en de Projectgroep
	- Communicatie & PR	Professionals en de Projectgroep
	- Projectcoördinatie & administratie: <ul style="list-style-type: none"> • Aanvraag Leader indienen • Crowdfunding • Vergunningen en toestemmingen regelen • Afspraken maken tussen organisaties 	Projectgroep
2020	- Werkzaamheden in het bos, fase 2 (ca 1,5 ha): (zelfde werkzaamheden als in fase 1)	Aannemer, studenten en vrijwilligers (wo projectgroep)
	- Doorgaan met <ul style="list-style-type: none"> • vrijwilligers werven en opleiden • communicatie & PR 	Professionals en de Projectgroep
	- Ontwikkelen en opstarten educatieve activiteiten? (workshops, programma's voor gastlessen, excursies, picknicks etc.)	Professionals en de Projectgroep en de "opgeleide"vrijwilligers
	- Projectcoördinatie & administratie <ul style="list-style-type: none"> • Voortgangsrapportages maken • Administratie bijhouden 	Projectgroep
2021	- Werkzaamheden in het bos, fase 3 (ca 2 ha): (zelfde werkzaamheden als in fase 1)	Aannemer, studenten en vrijwilligers (wo projectgroep)
	- Doorgaan met: <ul style="list-style-type: none"> • Vrijwilligers werven en opleiden • Communicatie & PR • Ontwikkelen en opstarten educatieve activiteiten 	Professionals en de Projectgroep en de "opgeleide"vrijwilligers
	- Projectcoördinatie & administratie <ul style="list-style-type: none"> • Voortgangsrapportages maken • Administratie bijhouden 	projectgroep
2022	- Werkzaamheden in het bos, fase 4 (ca 1,5 ha): (zelfde werkzaamheden als in fase 1)	Aannemer, studenten en vrijwilligers
	- Doorgaan met - en afronden van: <ul style="list-style-type: none"> • Vrijwilligers werven en opleiden • Communicatie & PR • Educatieve activiteiten 	Professionals en de Projectgroep en de "opgeleide"vrijwilligers
	- Projectcoördinatie & administratie <ul style="list-style-type: none"> • Eindrapportage maken • Accountantscontrole regelen • Administratie bijhouden 	Projectgroep

5.3 Kostenraming voor dit project

De uitvoering van dit project kost eenmalig € 312.130,-. Daarna kunnen het bos en de activiteiten daarin zichzelf in stand houden door de verkoop van de oogsten en door de bijdragen die wij vragen voor deelname aan activiteiten.

De aanleg van het voedselbos, het werven en opleiden van vrijwilligers en ook het ontwikkelen en opstarten van de educatieve activiteiten (workshops, excursies etc.) vragen om een eenmalige financiering. Hoewel we veel met studenten en vrijwilligers doen, zijn er natuurlijk ook kosten voor de aanschaf van (plant)materiaal en voor het huren van gereedschap en machines. Daarnaast vraagt het werven van vrijwilligers en het ontwikkelen van educatieve programma's om een professionele inzet die niet zomaar bij vrijwilligers te vinden is. Ook daarvoor gaan we dus expertise inhuren.

Het totale kostenplaatje ziet er dan zo uit:

KOSTEN VAN DIT LEADERPROJECT	kosten (euro's)	uren vrijwilligers (aantal) ¹	TOTAAL
bomenkap en bomen & takken bodembeschermend weghalen ²	€ 36.000	825	
materialen aanschaffen en aanplanten/plaatsen ³	€ 108.000	1510	
vrijwilligers werven en opleiden, communicatie & PR, ontwikkelen en opstarten van educatieve activiteiten ⁴	€ 70.000	160	
De activiteiten		720	
Projectorganisatie en administratie ⁵	€ 4.000	650	
totaal	€ 198.000	2360	
TOTAAL IN GELD (vrijwilligersuren 22/uur, bestuursleden 35/uur)	€ 198.000	€ 94.130	€ 312.130

¹ In de tabel hierboven staat welke kosten gemaakt worden. En ook welk deel daarvan uit uren van vrijwilligers bestaat. De vrijwilligers zijn zowel de uiteindelijke groep z.g. "opgeleide vrijwilligers", de studenten alsook 'gewone vrijwilligers' en natuurlijk de projectgroepleden.

Wij houden rekening met een gemiddelde werkinzet van netto 2,5 uur per dagdeel per vrijwilliger. Inclusief de inzet van de Projectgroepsleden komen we uit op een gemiddelde inzet van 4,3 dagdelen per vrijwilliger per jaar. Gezien de ervaringen van IVN in afgelopen jaren zal dat in de praktijk variëren van 1 tot 20 dagdelen per jaar.

² De kap van de bomen zal grotendeels gedaan worden door een extern bedrijf. Daarnaast zullen de studenten van Aeres een deel voor hun rekening nemen. Wij gaan ervan uit dat er ieder jaar 15 studenten meedoen die ieder 1 of 2 bomen kappen.

Het bodembeschermend weghalen van de bomen en takken zal voor een groot deel door vrijwilligers gedaan worden. Daar hoort bij dat er budget nodig is om gereedschap te aankoop/huren en eventueel ook de mogelijke inzet van een paard. Dit geldt ook voor het opstapelen van al het hout dat uit het bos komt en het versnipperen van (een deel van) de takken, kost geld. Ook dat wordt gedaan door vrijwilligers, met gehuurd gereedschap.

De projectgroep zal de voorbereiding, organisatie en aansturing van zowel de vrijwilligers als de externe bedrijven op zich nemen (denk aan opdrachten verstrekken en de aannemer begeleiden).

³ Een belangrijk deel van de uitgaven zitten in de aanschaf van de struiken en bomen die geplant worden en in de aanschaf van zaden. En ook in het transport om dat plantmateriaal ter plekke te krijgen. Ook gaan er betrekkelijk veel kosten zitten in materiaal en gereedschap voor boompalen, paden, bankjes en bebording. En ook voor een deel van het werk aan de paden zullen kosten gemaakt moeten worden (bijv. zand en schelpen aanschaffen).

Het inplanten en het zetten van boompalen zal vooral gedaan worden door vrijwilligers en studenten. En ook het maken van de bankjes en borden doen wij zoveel mogelijk zelf. Maar het zagen van de planken daarvoor zijn wel weer externe kosten.

Ook bij al deze werkzaamheden regelt de werkgroep de voorbereiding, organisatie en aansturing van de vrijwilligers en de opdrachten aan de bedrijven (levering, inkoop etc.).

⁴ Iets minder dan een derde deel van de externe kosten is voor zaken buiten het bosbeheer. Dat zijn:

- De werving en opleiding van serieuze, gemotiveerde vrijwilligers.
- De communicatie. We willen per slot van rekening de Noordoostpolderbevolking zo goed mogelijk bij dit initiatief betrekken.
- De educatie-activiteiten. Ook daarvoor zijn uitgaven geplant omdat dit een professionele expertise vraagt.
- Een correcte financiële vastlegging en afhandeling van dit project

⁵ De projectgroep speelt bij alle onderdelen een voorbereidende, organiserende en aansturende rol. Daarnaast regelt de projectgroep de algemene zaken die nodig zijn om dit project te laten slagen, zoals de subsidieaanvraag en -verantwoording. De projectgroep neemt een belangrijk deel van de 'eigen uren' voor haar rekening. In deze "post" zitten ook de uren van projectvoorbereiding.